

VINKO IVANČEVIĆ

Dubrovnik

Baldasar Trojani

Dubrovački veletrgovac na razmeđu 18. i 19. st.

Kad su Francuzi u početku 19. stoljeća zaposjeli Dubrovnik između onih Dubrovčana koji su im se odmah spremno stavili u službu bio je i dotadašnji veletrgovac Baldasar Trojani. Stoga mislim da neće biti naodmet ako objavim neke podatke o tom dubrovačkom frankofilu koje sam uspio pronaći u Historijskom arhivu u Dubrovniku.

Rodio se 3. VI 1761. u Dubrovniku i malo što znamo o njegovim mladim godinama, jer prvu vijest o njemu imamo tek iz g. 1792. kada mu je već 31. godina. Tada je gruški brodograditelj Ivan Kristović sklopio s Vlahom Lučićem iz Stona ugovor o gradnji broda i taj je brod trebao biti iste izgradnje kao što je brod koji su brodograditelji Luka i Petar Jugović sagradili kapetanu Baldasaru Trojaniju. Iz tog podatka i iz još jednog iz g. 1801. kad se Trojani vraća iz Carigrada i kad mu je dopušten skraćeni kontumac od samih 14 dana, saznajemo da je Baldasar Trojani kapetan. Na neke druge podatke, da je Trojani nazvan kapetanom, nisam naišao, što se sigurno može pripisati tome, da se više bavio trgovinom nego li plovdbom. Godine 1796. Trojani je u Aleksandriji. On je tada preko kap. Ivana Kaznačića u Rosetti nabavio teret egipatskog boba koji mu je tražio dubrovački Žitni ured i šalje mu ga brodom kap. Kristofora Lasića. Trojani je u Aleksandriji trgovao i za svoj račun, pa g. 1798. obračunava svom družinaru u tom poslu Ivanu Petru Periću iz Dubrovnika 9 sanduka prečišćene salitre koju mu je Perić poslao po dubrovačkoj kekiji *Madonna di Rosario* (kap Nikola Dessin). U Aleksandriji mu se g. 1799. rodio sin koji dobiva djedovo ime Vlaho i prema izvatku iz knjige krštenih tamošnjeg franjevačkog emisara Trojani bio i dubrovački i pruski konzul u Aleksandriji. Ne nailazim na podatke, da bi vlada bila imenovala Trojanija za dubrovačkog konzula u Aleksandriji. Ali prema nekim vijestima moglo bi se zaključiti, da je obavljao konzulske poslove, možda u konzulovoj odsutnosti ili stvarno kao administrator (kančeljer) konzulata, kako ga je kategorizirao netko tko je mnogo kasnije sredivao arhivsku građu, pa su ga valida stoga u Aleksandriji smatrali dubrovačkim konzulom. G. 1798. vlada mu piše u Aleksandriji o potraživanju od 6300 piastru Marina Trombe i drugih Dubrovčana prema Seid Ali, bivšem tripolitanskom begu. Trojani je trebao sve spise koji su se o tome kod njeza nalazili predati Petru Bratiću Ivanovu kojeg je vlada odredila za konzulovog nasljednika, jer se nadala, da bi to potraživanje Bratić mogao konačno dokončati.

Trojani je, kako ćemo to kasnije saznati, trgovao gotovo po cijelom Sredozemlju (Taganrog, Carigrad, Smirna, Aleksandrija, Livorno, Španjolska). Imamo vijest iz g. 1880, da je dubrovačkim brodom *L'innocente* (kap. Filip Bašador) poslao različitu robu iz Dubrovnika u Carigrad. Tu je bilo tkanina, platna, klobuka, papira, kao i gotovog novca u 12 zapečaćenih svežanja u iznosu od 12 tisuća kolonarskih peča. Toliki novac Trojani je trebao za druge trgovačke poslove u onim stranama Levanta.

Pri kraju g. 1800. osjećala se u Dubrovniku velika potreba za žitom i stoga se vlada obraća dubrovačkom konzulu u Carigradu Frederiku Chiriku, da bi joj nabavio žita. Osim toga da bi došla do živežnih namirnica vlada podijeljuje povlasticu za jedno mjesto (*ius*) za brod u plovidbi izvan gulfu Dubrovčanima koji će na svoj trošak i rizik donijeti 8001 kilo kukuruza, ječma ili sočiva i prodati ih na malo unutar dubrovačkog područja. Uzgred ću spomenuti, da je ta povlastica bila velika nagrada, jer se teško do nje dolazilo. Naime, vlada je vodila strogi nadzor

nad brojem brodova u izvanjadranskoj plovidbi. Tada je bilo naloženo i Baldasaru Trojaniju, da donese teret od 9000 kila žita, a za uzvrat mu se — nakon što će izvršiti taj nalog — dodijeljivalo za uvijek pravo fermana za plovidbu izvan gulfu za pulaku koju je nedavno kupio u Trstu, a bila je sagrađena u Prevezi. I ferman za plovidbu je bila velika nagrada, jer ga je uz plaćanje trebalo nabaviti od Porte u Carigradu. U spomenutom vladinom zaključku spominju se još ovi uvjeti: država će mu platiti samo nabavnu cijenu žita, Žitni ured će mu platiti 400 pjastri mjesečno za plaću i prehranu mornara, troškove soprakarika Ivana Kazilara Jakovljeva snosit će Žitni ured, Kazilari će nadgledavati vrstu i cijenu žita i konačno brod treba da otputuje s prvim lijepim vremenom.

G. 1801. Trojani je u Carigradu i po njemu tamošnji dubrovački konzul spomenuti Chirico šalje vladi u Dubrovnik veselu vijest, da mu je kod Porte uspjelo osloboditi Dubrovnik uplate trogodišnjeg harača koja je dospjevala te godine. Trojani 16. XI 1801. po dubrovačkom brodu *L'Annunziata* (kap. Pasko Vilenik) šalje u Smirnu tvrtci A. Pezzer sinovi i družinari 40 komada jasena i brijesta za opremu broda.

Petar Antun Đurivuč 3. XII 1801. piše pismo iz Ancone Marku Tomaševiću u Dubrovniku i moli ga da pozdravi Baldasara Trojanija. Sve su to dubrovački trgovci koji se bave izvozom i uvozom robe i koji se međusobno pomažu u privatnim poslovima. Tako Đurović moli Tomaševića u Dubrovniku, da mu pošalje u Anconu služavku, a osim nje 1 damižanu malvazije, 2 oke butarge i 2 oke kave iz Levanta. Naprotiv je Tomašević naručio Đuroviću, da mu iz Ancone pošalje metle, ali mu ih on ne šalje, jer ih nije mogao naći dobre vrste.

Kad su Dubrovčani u početku 19. st. svojoj plovidbi ponovno otvorili Crno more, osim što su slali svoje brodove kreći žito u rusko-crnomorskim lukama, mnogi su se naselili u tamošnje luke (Odessa, Taganrog), da bi bolje mogli izvršavati naloge svojih zemljaka trgovaca iz Dubrovnika. Između dubrovačkih veletrgovaca koji te poslove sklapaju ističe se Baldasar Trojani. On je g. 1804. unaimio dubrovačku pulaku *La fedele* (kap. Gabrijel Milašinović) za prijevoz žita iz Taganroga u Messinu, odnosno za Lisabon. Po tom je brodu Trojani poslao jedan dio novca za nabavu žita, a drugi dio šalje preko Genove u mjenicama koje su plative u Taganrogu. Tada se u Taganrogu nalazio Dubrovčanin Antun Luka Florj i Trojani njemu šalje novac za kupovinu žita. Te iste godine 1804. Trojani je imao sudski spor s kapetanom Marinom Liubanom koji nije izvršio sklopljeni ugovor o prijevozu žita iz Taganroga u Livorno, Španjolsku i Lisabon. Kapetan Ljuban je prodao žito dijelom na Maiorci, a dijelom u Dubrovniku. Trojani je u tom teretu imao udjela od jedne trećine, pa traži naknadu od 3000 kolonarskih peča. Iduće g. 1805. unaimio je dubrovačku pulaku *L'innocente* (kap. Ivan Katičić) koja se nalazila u Livornu za prijevoz žita iz Taganroga u Lisabon. Kapetanu su trgovci iz Livorna za Trojanijev račun trebali isplatiti velike iznose novca koji mu je bio potreban za kupovinu žita. Iste te godine 1805. Trojani je ponovno sklopio ugovor o prijevozu robe s kap. Gabrijelom Milašinovićem za već spomenutu pulaku *La fedele* iz Taganroga u Livorno i Lisabon. Za kupnju žita Trojani je Milašinoviću predao 7000 kolonarskih peča i ovlastio ga, da za njegov račun proda žito u spomenutim određitim lukama. Spomenute g. 1805. Trojani je iznajmio još dva broda za prijevoz žita iz Taganroga. To su

bile dvije dubrovačke pulake, jedna *La prudenta* (kap. Duro Turčinović) koja se tada nalazila u Cavtatu i druga *L'unione* (kap. Ivan Girardi) koja je bila usidrena u Gružu. Trojani je za soprakarika poslao u Taganrog Melhiora Breškovića predavši mu za kupovinu žita u gotovu 10.000 kolonarskih peča i još daljnjih 8.000 kolonarskih peča mu doznauje iz Beča u Taganrog. Žito je bilo namijenjeno za prodaju u Livornu ili Lisabonu.

I u g. 1806. Trojani se bavi trgovinom žita iz rusko-crnomorskih luka. Te godine on unajmljuje od kap. Antuna Kraljevića dubrovačku pulaku *S. Antonio di Padova* za putovanje u Smirnu i Taganrog, a zatim iz Taganroga u Livorno ili Lisabon. Za Trojanijevu sposobnost u razvijanju trgovine spominjem, da je taj brod u Dubrovniku za Taganrog krcao različitu robu, kao ulje i vino, a iz Smirne je za tu istu rusku luku trebao krcati voće. Još je u toj istoj g. 1806. unajmio Trojani jedan dubrovački brod za prijevoz žita iz Taganroga. To je bila već spomenuta pulaka *L'unione* (kap. Ivan Girardi). Ali kad je u početku lipnja brod stigao u Carigrad Francuzi su već bili u Dubrovniku, pa je nastao spor između zapovjednika broda i Trojanijeva opunomoćenika u Carigradu Ivana Marka Glumca zbog toga što kapetan s obzirom na nesigurne prilike nije prosljedio putovanje u Crno more.

Novčarskih veza Trojani je imao i s trgovačkom kućom Abram i Rafael N. Mandolfo u Trstu. Oni mu g. 1806. pišu u Zadar, gdje se tada Trojani nalazio, da su doznali u Brod 2000 kolonarskih peča (što je tada vrijedilo 6350.48 fiorina) i da još doznaju tvrtci Hausner & Violand daljnjih 10.074.3 fiorina s nalogom, da ih doznače Draškoviću u Taganrog. Trojani je tada predlagao tvrtci Mandolfo, da sudjeluje u njegovim poslovima žita *a metà*. Ali prema njihovom odgovoru Trojani je zakasnio sa svojim prijedlogom, jer su već uzeli udjela u različitim terecima. No ipak, da mu ugođe, pripravnici su sudjelovati u jednom teretu sa 1/6 uz uvjet, da bude određen za Livorno, a ne dalje prema zapadu.

U vezi s poznatim zajmom od 200.000 francuskih franaka koji je dubrovački Senat u ožujku g. 1806. dao francuskom divizijskom generalu Molitoru spominje se i Baldasar Trojani. Naime, Trojani je za tu svotu (koja je tada vrijedila 182.456.15 fiorina) bio potpisao mjenice platve u Beču od bankarske kuće Schuller i to s dospjećima 30. IV, 5. 15. i 20 V 1806, a po nalogu Magija. Zajam su Francuzi Dubrovčanima trebali vratiti u Veneciji i to princ Eugen Napolcon u četiri obroka u venecijanskim lirima, svaki obrok šest mjeseci nakon gornjih nadnevakâ isplate. Kako je poznato, unatoč živom zauzimanju dubrovačke vlade, Francuzi taj zajam nisu nikada vratili.

G. 1806. na otoku Korčuli dubrovački je brigantin *Il veloce* pretrpio pomorsku nezgodu i tom prilikom našao je smrt njegov kapetan Vlaho Đivanović. Bilo je spašeno nešto robe, ali se dugo nije javljao vlasnik, da to preuzme i plati troškove spašavanja i uskladištenja. Stoga francuski poddelegat u Korčuli saznajući, da je Baldasar Trojani svojatao tu spašenu robu, obraća se g. 1810. administratoru u Dubrovniku, da se poduzme sudski postupak kako bi se dokončao taj višeci spor.

U ožujku g. 1806. gruški proto Cvijeto Vilenik popravio je brigantin *Il guerriero*, pa račun za taj popravak podastire glavnim upraviteljima broda Luki Pasareviću i Baldasaru Trojaniju. Taj brod su Crnogorci i Rusi u doba opsade Dubrovnika g. 1806. između mnogih drugih brodova odveli iz gruške luke u Boku Kotorsku.

Odmah u početku svoje vladavine nad Dubrovnikom Francuzi su osjetili, da u Baldasaru Trojaniju imaju vjernog pristašu. Stoga ga 1. IV 1808. francuski divizijski general Clausel uz ostalu trojicu: Saba Đordija, Marina Zlatarića i Rafa Androvića imenuje za općinskog vijećnika. Gradonačelnikom je bio imenovan Antun Sorgo Lukov koji se tada nalazio u Parizu. U svibnju skupa sa Stjepanom Antunom Keršom Trojani je administrator dobara samostana Sv. Marije i Sv. Klare. U kolovozu Trojani moli, da se njegov devetogodišnji sin Vlaho primi u novoosnovani Marmontov konvikt u Dubrovniku, a plaćat će polovicu troškova za njegovo uzdržavanje, dok su se neki pitomci besplatno školovali u tom konviktu. Sin mu je bio primljen i Trojani se zahvaljuje nadležnima za to.

Trojani je u Gružu imao više skladišta. U jednom su namjeravali iskrcavati teret soli koju je g. 1808. iz Stona doveo jedan trabakul, ali skladište nije bilo podesno, jer je pola bilo poplavljeno vodom, a ostala polovica nije mogla primiti više od 1000 moggia, dok se teret soli sastojao od 2500 moggia od 110 libra. U Gružu su i prije iskrcavali sol kad loša vremena nijesu dopuštala, da se brod domogne gradske luke. U tom se spisu također kaže, da bi za Turke, Murlake i mesare bilo svejedno, da li kupuju sol u Gružu ili na Pločama. Kako je bilo propisano još pod Republikom, a što je francuska uprava zadržala, prodavači soli koji su preko svojih ruku prevrtali velike iznosne državnog novca morali su pružiti određeno jamstvo za obavljanje spomenute prodaje. Kad je g. 1808. Marko Olivieri bio imenovan prodavačem soli u Dubrovniku Trojani mu je bio jamac za svotu od 20.000 dubrovačkih dukata. Trojani je za Oliverija jamčio svojom velikom kućom i vrtom koji su se nalazili u Gružu.

Dana 4. I 1809. između ostalih bio je i Baldasar Trojani izabran u komisiju koja je trebala izabrati mjesto na kojem će se u Dubrovniku sagraditi česma u čast Marmonta koji je nosio naslov *duc de Raguse*. Osim toga komisija je trebala odrediti vrijeme do kada će česma biti gotova. Za tu gradnju bila je predviđena svota od 4000 dubrovačkih dukata.

U početku g. 1810. francuska lučka vlast htjela je u svoje svrhe opskrbiti posadom rusku pulaku *La bella Francesca* koja se nalazila u Gružu i koja je bila određena za obranu gruške luke. Za prikupljanje posade bila je imenovana komisija od tri člana. Uz Andriju Miletića i Luku Jugovića nalazimo u toj komisiji i Baldasara Trojanija. Iste te godine Baldasar Trojani je skupa s M'hom Đordijem Bonom bio izabran u poklonstveno izaslanstvo koje je pošlo k maršalu Marmontu, dubrovačkom knezu i gubernaturu Ilirije. S obzirom na Trojanijevu frankofilstvo bit će zanimljivo, ako u slobodnom prijevodu ovdje objavim pismenu preporuku koju mu je u svibnju g. 1810. dao Garagnin, generalni administrator Dubrovnika i Kotora, za generalnog gubernatura u Trstu. »Osobni poslovi sile g. Baldasara Trojanija, da putuje u Trst. Iako on uživa visoku zaštitu Vaše Ekscelencije ipak je tražio od mene za V. E. pismo koje mu nijesam mogao uskratiti. Uvjeravam V. E. da je vlada imala uvijek razloga, da bude zadovoljna s vladanjem ovog valjanog i poštenog građanina koji nije uzmanjkao, da svakom prilikom dade dokaza svoje podaničke odanosti prema uzvišenom vladaru i posebnih osjećaja poštovanja prema štovanoj osobi V. E.»

Kad su Francuzi g. 1811. osnovali Trgovinsku komoru u Dubrovniku onda su za njezine članove imenovali ove dubrovačke trgovce: Joakima Devoulxa. Miha Krticu. Stjepana Keršu. Nikolu Rustana. Miha Milkovića, Ivana Marija Pasarevića, Ivana Bostarija i našeg Baldasara Trojanija. U popisu između trideset dubrovačkih trgovaca, kandidata za članove uprave spomenute komore, za Trojanija su uništeni ove podaci: »Ima 52 godine, oženjen, šestoro djece. Vodi trgovinu sam tj. bez družinara, trguje s Puliom i Ritikom (seniskom). Približni godišnji promet 45.000 franaka, glavnica ili nekretnine 25.000 franaka, u novcu 20.000 franaka, godišnji dohodak 1000 franaka. Otprije je bio pomorac. Dobrog je glasa, dobrog kredita, obogatio se plovidbom. Danas malo trguje, samo da bi uzdržao svoju obitelj«. G. 1812. imenovali su ga članom komisije za razrez izravnog poreza, koji su Francuzi tada uveli, a bio je također nadzornik zatvora.

Dolazak Austrijanaca u Dubrovnik g. 1814. zatekao ga je kao člana Trgovinske komore i kao svi tadašnji članovi komore i državni službenici trebalo je da i on položi zakletvu austrijskom caru Franju I. Malo zatim polaže svakvu zakletvu: »Obecajem i zaklinjem se, da se odričem svake masonske lože ili drugog tajnog društva ukoliko sam u njemu upisan i da se nikad više neću upisati u slična društva. Tako mi Bog pomogao«.

To bi bili neki podaci na koje sam naišao o ovom radišnom i poduzetnom dubrovačkom pomorcima i trgovcu koji je djelovao na kraju 18. i u početku 19. stoljeća.

Izvori: Diversa de foris 34/215, 226, 242; Cons. r. 3/207; Doc. et acta 19. st. 596/2, 599/3—6; Acta gall. 1806—1814 sve u Historijskom arhivu u Dubrovniku.